

SHUKUR XOLMIRZAYEVNING O'ZBEK ADABIYOTIDAGI O'RNI VA
IJODIY MEROSI

Qurbonova Shahzoda Aliboyevna

Termiz davlat universiteti, Xorijiy filologiya fakultetining 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada XX asr o'zbek adabiyotining yetuk namoyandalaridan biri bo'lgan Shukur Xolmirzayev ijodining asosiy jihatlari, uning nasriy asarlari, hikoyachilikdagi mahorati hamda badiiy merosining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi. Adibning individual uslubi, obraz yaratishdagi yondashuvi va ayniqsa bola obrazini yoritishdagi yutuqlari alohida e'tiborga olinadi.*

Kalit so'zlar: *Shukur Xolmirzayev, badiiylik, nasr, hikoya, obraz, adabiyot, janr.*

Abstract. *This article analyzes the creative work of Shukur Kholmirzayev, one of the prominent representatives of 20th century Uzbek literature. It highlights his prose works, artistic mastery in storytelling, and unique literary style. Special attention is paid to his depiction of characters, particularly the image of a child.*

Key words: *Shukur Kholmirzayev, literature, prose, story, art, character, genre.*

Kirish

Shukur Xolmirzayev 1940-yil 24-martda Surxondaryo viloyatining Boysun tumanida tug'ilgan bo'lib, u o'zbek adabiyotida o'ziga xos badiiy tafakkur egasi sifatida tanilgan. 1963-yilda Toshkent davlat universitetining jurnalistika fakultetini tamomlagan. Uning ilk hikoya va ocherklari 1950-yillarning oxirlaridayoq matbuotda e'lon qilina boshlagan.

Adibning dastlabki qissalari – “Oq otli”, “To'liqlar”, “O'n sakkizga kirmagan kim bor?” kabi asarlarida yosh avlod ruhiyati, insoniy kechinmalar va jamiyat muammolari badiiy talqin etilgan. Keyinchalik uning hikoyalari turli to'plamlarda jamlanib, o'quvchilar e'tiboriga havola etildi. Shuningdek, “So'nggi bekat”, “Qil ko'prik”, “Yo'lovchi”, “Olabo'ji”, “Dinozavr” kabi romanlari orqali ham adib o'z ijodiy salohiyatini namoyon etdi.

Shukur Xolmirzayev nafaqat nasr, balki dramaturgiya sohasida ham ijod qilgan bo'lib, “Qorakamar” va “Ziyofat” dramalari bunga misoldir. U 1991-yilda “O'zbekiston xalq yozuvchisi” unvoniga sazovor bo'lgan, shuningdek, Hamza nomidagi davlat mukofoti hamda “Mehnat shuhrati” ordeni bilan taqdirlangan.

Adib ijodi adabiyotshunoslar tomonidan ham keng o'rganilgan. Jumladan, G.N. Tavaldiyeva va Sh. Doniyorova tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda yozuvchining badiiy tafakkuri va tasvir uslubi chuqur tahlil qilingan.

Asosiy qism

Shukur Xolmirzayev o'zbek hikoyachiligini yangi bosqichga olib chiqqan ijodkorlardan biri hisoblanadi. U Abdulla Qahhor an'alarini davom ettirgan holda, hikoya janriga yangicha ruh va mazmun olib kirgan. Yozuvchining asarlarida voqealar tabiiylik, hayotiylik va psixologik chuqurlik bilan ajralib turadi.

Adib ijodining muhim jihatlaridan biri — obraz yaratishdagi o'ziga xos yondashuvdir. U qahramonlarning tashqi ko'rinishini batafsil tasvirlashdan ko'ra, ularning ichki dunyosini ochishga ko'proq e'tibor qaratadi. Natijada, o'quvchi qahramon xarakterini mustaqil tahlil qilishga undaladi.

Xolmirzayev hikoyalarida bola obrazi alohida o'rin egallaydi. Yozuvchi bolalar ruhiyatini chuqur anglab, ularning sodda, samimiy va beg'ubor dunyosini badiiy jihatdan ishonarli tasvirlaydi. Masalan, "Qorbobo keladi" hikoyasida bola qalbining ishonuvchanligi va orzuvchanligi yorqin ifodalangan. "Bahor" hikoyasida esa tabiat uyg'onishi bilan inson qalbidagi ilk tuyg'ular uyg'un holda tasvirlanadi.

"Jo'raboshi" hikoyasida bolalar hayotidagi ijtimoiy munosabatlar, yetakchilik va do'stlik masalalari aks ettiriladi. "Nasib etsa" hikoyasida esa bola qalbidagi samimiylik va haqiqatparastlik orqali insoniy munosabatlar ochib beriladi.

Adib hikoyalarida bolalar hayotining ajralmas qismi bo'lgan o'yin jarayonlari ham badiiy vosita sifatida qo'llaniladi. Bu orqali yozuvchi milliy an'analar, turmush tarzi va bolalar psixologiyasini uyg'un holda yoritadi.

Shukur Xolmirzayev ijodining yana bir muhim yo'nalishi — inson va tabiat munosabatini tasvirlashdir. Uning asarlarida tabiat nafaqat fon, balki mustaqil badiiy unsur sifatida namoyon bo'ladi. Yozuvchi tabiat orqali inson xarakterini ochib beradi, ekologik muammolarga ham e'tibor qaratadi.

Masalan, "Kulgan bilan kuldirgan" hikoyasida tabiatni asrash g'oyasi ilgari surilgan bo'lsa, "Jarga uchgan odam" asarida insonning tabiatga nisbatan mas'uliyatsiz munosabati tanqid qilinadi. Bu jihatlar orqali yozuvchi jamiyatdagi dolzarb muammolarni badiiy talqin etadi.

Shuningdek, yozuvchining ijodida jahon adabiyoti namoyandalari — Jek London, Ernest Xeminguey va boshqa adiblar ijodining ta'siri ham seziladi. Bu esa uning badiiy tafakkurining keng qamrovli ekanini ko'rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev o'zbek adabiyotida o'ziga xos o'rin egallagan yirik ijodkorlardan biridir. Uning asarlarida inson ruhiyati, ayniqsa bolalar psixologiyasi chuqur va haqqoniy tasvirlangan. Yozuvchi yaratgan obrazlar, ko'tarilgan mavzular va badiiy uslub bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Adibning ijodiy merosi o'zbek nasrining rivojiga katta hissa qo'shgan bo'lib, u kelajak avlodlar uchun muhim ma'naviy manba bo'lib xizmat qiladi.